

**Інформація про виконання плану заходів на 2024-2025 роки з реалізації
Стратегії сприяння реалізації прав і можливостей осіб, які належать до
ромської національної меншини, в українському суспільстві
на період до 2030 року за 2024 рік**

Протягом 2024 року у Вінницькій області реалізовувався план заходів на 2024-2025 роки з реалізації Стратегії сприяння реалізації прав і можливостей осіб, які належать до ромської національної меншини, в українському суспільстві на період до 2030 року.

Станом на 01 січня 2025 року на території Вінницької області нараховується 701 особа ромської національної меншини, із них: 188 чоловіків, 252 жінки та 261 дитини. Переважна більшість представників ромської національності проживають у Вінницькому, Жмеринському, Тульчинському, Хмільницькому районах та м. Вінниця. Їх кількість не перевищує 10% від загальної кількості населених пунктів, де проживають роми. Лише у с. Райки Іллінецької територіальної громади Вінницького району кількість представників ромської національної меншини складає понад 15 % від загальної кількості мешканців населеного пункту.

Всі представники ромської національної меншини (спільноти) Вінниччини забезпечені документами, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України, свідоцтвами про народження та іншими документами про державну реєстрацію актів цивільного стану.

Ціль 2.

п. 2. 3 метою вирішення проблем, пов'язаних з отриманням ідентифікаційних документів та свідоцтв з числа ромської національної меншини, протягом 2024 року районними відділами державної реєстрації актів цивільного стану області проводилась правороз'яснювальна робота серед громадян ромської національності у тому числі шляхом вуличних інформувань.

Протягом 2024 року відділами державної реєстрації актів цивільного стану Вінницької області Центрального міжрегіонального управління Міністерства юстиції (м. Київ) зареєстровано 12 народжень дітей ромської національності, з них: Жмеринським відділом державної реєстрації актів цивільного стану у Жмеринському районі – 7 дітей; Ямпільським відділом державної реєстрації актів цивільного стану у Могилів-Подільському районі – 2 дітей; Козятинським відділом державної реєстрації актів цивільного стану у Хмільницькому районі – 1 дитина; Оратівським відділом державної реєстрації актів цивільного стану у Вінницькому районі – 1 дитина та Томашпільським

відділом державної реєстрації актів цивільного стану у Тульчинському районі – 1 дитина.

п. 3. У 2024 році Вінницьким регіональним центром підвищення кваліфікації державних службовців навчання для державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування за програмами підвищення кваліфікації з питань дотримання прав людини та протидії дискримінації, зокрема за етнічною ознакою – не проводилось.

п. 4. Протягом 2024 року, працівниками поліції проводився моніторинг постійних і тимчасових місць компактного проживання осіб, які належать до національних меншин (спільнот). Представники ромської спільноти області ведуть осідлий спосіб життя, мають документи, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України. За кожним постійним місцем проживанням осіб ромської національної меншини закріплено поліцейських офіцерів громад та інспекторів ювенальної превенції, які обслуговують зазначені поліцейські ділянки для забезпечення своєчасного контролю за пересуванням таких осіб, а також проведення системної комунікації та інших превентивних заходів в частині попередження скоєння правопорушень відносно зазначеної категорії громадян.

Крім того, територіальними підрозділами поліції на місцях проводилась відповідна робота з представниками ромської національної меншини, органами місцевої влади та органами місцевого самоврядування в частині взаємообміну інформацією на предмет можливого скоєння протиправних дій відносно представників національних меншин, які проживають на території Вінницької області. У разі надходження відомостей про переміщення осіб ромської національної меншини до інших регіонів держави, зазначена інформація одразу скеровувалась до відповідного територіального підрозділу поліції та попередньо, в обов'язковому порядку, здійснювалось інформування органів поліції по маршруту слідування таких осіб. Також працівниками ювенальної превенції та поліцейськими офіцерами громад упродовж 2024 року здійснено понад 400 відвідувань за місцем проживання осіб ромської національної меншини, під час яких батькам роз'яснено обов'язки щодо забезпечення необхідних умов життя, навчання та виховання неповнолітніх дітей. Додатково під час проведення таких відвідувань вивчалось питання щодо втягнення неповнолітніх у жебрацтво та наголошено батькам про недопущення фактів втягнення дітей в злочинну діяльність.

Упродовж поточного року працівниками ювенальної превенції територіальних підрозділів поліції проведено 362 тематичних заняття, спрямованих на протидію упередженому ставленню до осіб, які належать до ромської національної меншини, на теми: «Булінг», «Безпечна дорога до

школи», «Ми різні - ми рівні», «Права національних меншин» та «Прояви ксенофобії караються законом». Проводились профілактичні бесіди серед дітей та підлітків щодо недопущення їх участі у неформальних радикальних угрупованнях, створених на ґрунті нетерпимості за ознаками расової чи національної належності та роз'яснювалась відповідальність за вчинення правопорушень.

Протягом звітного періоду систематично проводився аналіз усіх подій, які стосуються вчинення правопорушень відносно представників ромської національної меншини. Випадків пов'язаних із вчиненням правопорушень щодо представників ромської національної меншини, а також кримінальних проваджень, відкритих на підставі дискримінації на території Вінницької області не зафіксовано.

п. 6. Протягом звітного періоду на сайті обласної військової адміністрації висвітлювалась інформація щодо реалізації прав та можливостей осіб, що належать до ромської національної меншини.

На офіційних медіаресурсах обласної військової адміністрації розміщена інформація: «Ромські жінки України: активізм, виклики та шляхи до покращення життя» від 28 лютого 2024 року за посиланням <http://surl.li/ooskdg>.

Одним із головних пріоритетів серед громадських організацій ромської національної спільноти є волонтерська діяльність. Зокрема, громадська організація «Центр ромської культури Вінниччини «Баро Дром» - голова Іван Марценкевич, який одночасно працює керівником народного аматорського фольклорного колективу у Центрі культури і дозвілля Іванівської територіальної громади, разом із дружиною та громадою села беруть участь у допомозі підрозділам Збройних сил України та територіальної оборони Вінниччини (плетуть сітки, готують смаколики для воїнів, виступають з концертами у лікарнях та реабілітаційних центрах для військових).

Інформація про волонтерську роботу ромської спільноти розміщена на сайті «Вінниччина релігійна та міжнаціональна» <https://usnr.gov.ua/>

Ціль 3.

п. 9. З метою забезпечення ефективної соціальної інтеграції ромської національної меншини в українське суспільство та задоволення їх освітніх потреб проводиться робота серед батьківської громадськості та дорослих представників ромської національності про необхідність відвідування дітьми віком від 3 до 6 років закладів дошкільної освіти.

У закладах дошкільної освіти області здобувають освіту 17 дітей, в тому числі 7 дівчаток.

З метою адаптації дітей, які належать до ромської національної меншини, працівниками Навчально-методичного центру психологічної служби системи освіти Вінницької області проводяться засідання інтерв'язійних груп працівників психологічної служби, під час яких розглядаються питання задоволення освітніх запитів дітей, які належать до національних меншин, у тому числі й ромської.

Протягом звітнього періоду заявок щодо організації підвищення кваліфікації та стажування педагогічних працівників закладів дошкільної освіти, в яких здобувають освіту діти, які належать до ромської національної меншини, не надходили.

п. 10. Учні, які належать до ромської національної меншини, проінформовані про можливість відповідно до потреб здобувати повну загальну середню освіту за різними формами. Інформацію про форми здобуття освіти розміщено на сайтах закладів освіти. Крім того, педагогічними колективами закладів освіти області постійно проводиться роз'яснювальна робота серед батьків дітей, які належать до ромської національної меншини, щодо обов'язковості здобуття дітьми освіти та про відповідальність у випадку не виконання ними конституційних обов'язків щодо забезпечення здобуття дитиною повної загальної середньої освіти.

У закладах загальної середньої освіти області, учні з числа осіб, які належать до ромської національної меншини, здобувають освіту 261 учень-ром, у тому числі 135 дівчаток: в очному режимі – 213 осіб; дистанційному режимі – 7 осіб; за сімейною формою – 38 осіб; екстернатною формою – 2 особи; формою педагогічного патронажу – 2 особи.

Для педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти, де навчаються учні-ром, працівниками психологічної служби проводились тренінги: «Формування толерантності в учнів», «Ми різні, але ми рівні», «Попередження насильства та жорстокості в дитячому колективі», «Толерантне ставлення до учнів різних національностей» тощо; здійснювався методичний супровід питань організації виховної роботи з учнями ромської національної меншини.

04 липня 2024 року 30 учасників з 10-х вінницьких ліцеїв взяли участь у тренінговому курсі «Розвиваємо середовище миру і порозуміння» (проєкт Ради Європи «Підтримка реформування законодавчої бази щодо національних меншин та зміцнення стійкості національних меншин і ромів в Україні»).

З метою адаптації дітей, які належать до ромської національної меншини працівниками Навчально-методичного центру психологічної служби системи освіти Вінницької області проводились засідання інтерв'язійних груп працівників психологічної служби, під час яких розглядалися питання

«Соціально-психологічні проблеми задоволення освітніх запитів дітей, які належать до ромської національної меншини» та «Проблеми адаптації дітей-ромів до навчання», за результатами яких визначено основні напрямки супроводу, зокрема, формування в учнів позитивної мотивації до навчання, соціально-культурний розвиток особистості, оволодіння учнями способами самостійної діяльності та успішної адаптації до умов закладу освіти. Особлива увага постійно приділяється соціалізації, тобто засвоєнню певної системи знань, норм, цінностей, які дозволяють бути рівноправними членами шкільного колективу.

За результатами діагностичної роботи учнівського колективу практичні психологи, соціальні педагоги закладів освіти готують тематичні виступи на засіданнях педагогічних рад, надають методичні рекомендації для вчителів щодо адаптації кожної дитини до шкільного життя та запобігання дезадаптації до навчання.

п. 11. На офіційних сайтах 28 закладів професійної (професійно-технічної) освіти розміщено інформацію про заклад освіти, перелік професій, умови навчання; систематично виставляються фото та відео - матеріали про проведені закладом заходи та основні події.

Станом на 30 грудня 2024 року здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти осіб, які належать до ромської національної меншини, немає.

п. 12. У публічних бібліотеках області працюють 65 україномовних клубів для мешканців територіальних громад області. У бібліотеках Брацлавської, Вапнярської, Тиврівської та Лука-Мелешківської територіальних громад запроваджено офлайн курси з вивчення державної мови. Користувачам бібліотек надається доступ до Інтернет ресурсів з можливістю проходження безкоштовного онлайн курсу з вивчення української мови на освітніх платформах: «Є-мова», Юнісеф Learning passport Українського інституту розвитку освіти, Національної платформи з вивчення української мови Міністерства культури та стратегічних комунікацій України, PROMETHEUS, YouTube канал, а також онлайн-курси Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Додаткові курси з вивчення державної мови за короткостроковими програмами для осіб, які належать до національних меншин, у тому числі ромської не організовувались. Діти та дорослі ромської спільноти вільно володіють українською мовою.

Ціль 4.

п. 13. На Вінниччині працює 64 центри первинної медико-санітарної допомоги та понад 50 фізичних осіб-підприємців, товариств з обмеженою відповідальністю, які заключили договір з Національною службою здоров'я

України на пакет «Первинна медична допомога». В закладах охорони здоров'я розміщена інформація для громадян «Як обрати сімейного лікаря». Медичними працівниками систематично поширюється інформація серед населення, ВПО, громадян ромської національності щодо важливості заключення декларації із сімейним лікарем. Відсоток декларацій серед представників ромської національності становить 10-15%.

п. 14. Усі центри первинної медико-санітарної допомоги, які заключили договір з Національною службою здоров'я України за пакетом «Первинна медична допомога», у своїй структурі мають кабінети профілактичних щеплень і здійснюють вакцинацію за Календарем, від коронавірусної хвороби, грипу тощо. Медичними працівниками постійно поширюються інформаційні матеріали щодо необхідності проведення щеплення, як найбільш дієвого методу профілактики проти інфекційних хвороб, проводиться персональна роз'яснювальна робота серед батьків, у т.ч. громадян ромської національності. Сімейними лікарями відмічається прихильність громадян ромської національності до вакцинації. Діти, які народжуються в закладах охорони здоров'я області, щеплені проти туберкульозу, гепатиту В.

п. 15. Кожен громадянин України, у тому числі й представники ромської національної меншини (спільноти), має доступ до державної програми лікарських засобів «Доступні ліки».

Надання екстреної медичної допомоги здійснюється за потреби всіма закладами охорони здоров'я області. Надання спеціалізованої медичної допомоги здійснюється за направленням сімейного лікаря відповідно до профіля закладів.

Активно працюють з представниками ромської національної меншини голови територіальних громад. Протягом 2024 року міжнародні організації Лікарі світу, Червоний хрест здійснювали виїзди в місця проживання громадян ромської національності. Під час виїздів проводились обстеження, консультації та огляди лікарями, санітарно-просвітницька робота щодо здорового способу життя, профілактики інфекційних та неінфекційних захворювань, негативних наслідків алкоголізму і наркоманії тощо.

Ціль 6.

п. 18. Протягом звітного періоду фахівцями Вінницької обласної служби зайнятості у територіальних громадах області проводились заходи з метою ознайомлення їх мешканців та залучення чоловіків і жінок працездатного віку серед осіб, які належать до ромської національної меншини, з послугами Державної служби зайнятості, наявними актуальними вакансіями і пропозиціями роботи, правилами безпечного працевлаштування, можливостями отримання ваучера для перепідготовки, спеціалізації,

підвищення кваліфікації та мікрокредитування на створення або розвиток власного бізнесу в рамках урядового проекту «Робота».

Зокрема, протягом 2024 року Жмеринською філією Вінницького обласного центру зайнятості на території с. Северинівка Северинівської ТГ, с. Станіславчик Станіславчицької ТГ та у ЦНАП м. Жмеринка Жмеринської МТГ проведено робочі зустрічі, в яких взяли участь представники ромської національної меншини. Під час зустрічей учасників було проінформовано про послуги Державної служби зайнятості, наприклад, щодо пошуку роботи, про активні програми сприяння зайнятості, про грантові програми урядового проекту «Робота», ознайомлено з умовами та порядком реєстрації, перереєстрації безробітних та обліку осіб, які шукають роботу, призначення виплати допомоги по безробіттю.

Більшість представників ромської національності працездатного віку не звертаються до служби зайнятості з метою працевлаштування. Лише не значна кількість з числа ромів отримувала послуги щодо працевлаштування, яким було надано статус безробітного та надавались послуги з підбору роботи або іншого виду зайнятості, інші соціальні послуги, передбачені чинним законодавством (профконсультаційні, профінформаційні тощо). Також зареєстровані безробітні з числа осіб ромської національної меншини взяли участь в інформаційному семінарі «Генеруй бізнес-ідею та розпочни свій бізнес», де надавалась інформація про перспективи розвитку підприємництва у регіоні, про визначення якостей, необхідних успішному підприємцеві, про можливості відкриття власного бізнесу та про грантові програми для започаткування бізнесу та розвитку підприємництва.

Ціль 7.

п. 20. З метою подолання складних життєвих обставин надавачами соціальних послуг області охоплено послугами 22 сім'ї ромської національності, в яких виховується 82 дитини. Зокрема 2 сім'ї отримали послугу соціального супроводу сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах, 20 сімей - консультування та 13 сімей - інформування. За результатами надання соціальних послуг одній сім'ї вдалося мінімізувати складні життєві обставини.

Відповідними структурними підрозділами обласної військової/державної адміністрації систематично проводиться робота з інформування населення області та надаються роз'яснення з питань, які пов'язані з призначенням державних допомог та наданням соціальних послуг.

Ціль 8.

п. 22. Протягом звітнього періоду серед широких верств населення здійснювалось підвищення рівня обізнаності про культуру, історію та мову, мистецькі та інші надбання національних меншин і корінних народів України, у тому числі й ромської національної меншини. Працівники закладів культури проводили вивчення та популяризацію кращих практик музичного, хореографічного мистецтва, які належать до ромської національної меншини.

З метою задоволення духовних потреб, збереження та відродження звичаїв і традицій ромської культури, впродовж 2024 року в області проведено культурно-мистецькі заходи за участі ромів: обласне літературно-мистецьке свято «Мови різні – душа одна»; обласний фестиваль національних культур «Всі ми діти твої, Україно!»; обласне свято національної кухні «Чим хата багата, тим і рада!».

На сторінці Вінницького обласного центру народної творчості у мережі Facebook висвітлено інформацію про культурно-мистецькі заходи ромської національної спільноти: Міжнародний день ромів, Міжнародний день голокосту ромів та День пам'яті жертв Бабиного Яру «Відзначення пам'ятних дат в історії ромської національної меншини». Разом з тим, вся інформація про вищезазначені культурно-мистецькі заходи розміщена в соціальних мережах на сторінках обласного центру народної творчості (Facebook, YouTube), а також на сторінках альманаху «Світлиця».

До Дня пам'яті жертв геноциду ромів у м. Літин організовано покладання квітів до пам'ятного знаку на місці розстрілу ромської молоді у грудні 1943 року та проведено мітинг-реквієм.

Протягом 2024 року Вінницьким обласним краєзнавчим музеєм, у рамках тематичних екскурсій відокремленим підрозділом «Історико-меморіальний комплекс пам'яті жертв нацизму» (сmt Стрижавка), щороку проводяться тематичні екскурсії до Міжнародного дня голокосту ромів та Дня пам'яті жертв Бабиного Яру.

Вінницьким обласним художнім музеєм, для музейних відвідувачів старшого шкільного віку, проведено освітню програму «Там тисячі імен засипано віками...» до Дня жертв пам'яті Бабиного Яру. Упродовж року в контексті музейних лекцій та екскурсій – поширення інформації про культуру та історію ромів за живописними творами Харитона Платонова «Циганки» та Петра Смуглевича «Портрет циганки».

Вінницьким обласним навчально-методичним центром галузі культури, мистецтв та туризму для колективу Центру і навчальної групи завідувачів бібліотеками-філіями, до Міжнародного дня ромів проведено інформаційну годину «Культура ромів - невід'ємна складова культурного розмаїття

України». Увага акцентувалась на положеннях Стратегії щодо забезпечення правового захисту і протидії дискримінації осіб, які належать до ромської національної меншини, розширення можливостей доступу до якісної освіти, підтримці і вивченні ромської культури, мистецтва, історії, мови, підвищення рівня обізнаності про культуру, історію та мову, мистецькі та інші надбання національних меншин, зокрема і ромів, усіх корінних народів України, їх роль у розвитку української культури та державності.

Відповідно до освітніх програм у навчальних групах керівників клубних закладів, працівників обласних бібліотек, методистів публічних бібліотек, що обслуговують молодь, у рамках лекції «Право корінних народів та національних меншин України на дотримання, відродження та розвиток своїх духовних, релігійних та культурних традицій і звичаїв, збереження культурної спадщини», висвітлювались питання реалізації прав і можливостей осіб, що належать до ромської національної меншини.

У Тульчинському фаховому коледжі культури, з метою підтримки і вивчення ромської культури, мистецтва, історії, мови, збереження культури та історичної пам'яті, впроваджено в освітній процес матеріали щодо забезпечення належних можливостей реалізації прав національних меншин, корінних народів України; здобувачі освіти вивчають дисципліну «Історія костюму», де приділяється увага культурним традиціям ромської національної меншини в Україні; студенти спеціальності «Народна хореографія» вивчають дисципліни «Народно-сценічний танець», «Композиція та постановка танцю». У репертуарі творчих колективів коледжк культури введено виконання циганського танцю.

Колектив Вінницького обласного українського академічного музично-драматичного театру ім. М. К. Садовського долучався до організації та проведення заходів до Міжнародного дня ромів, Міжнародного дня голокосту, Дня пам'яті жертв Бабиного яру та Міжнародного дня мови.

В онлайн-репертуарі театру Вінницького академічного обласного театру ляльок, з метою поширення інформації про ромів, проведено цикл «Казки з усього світу» (читання казок акторами театру), у тому числі й ромських.

Вінницькою обласною універсальною науковою бібліотекою імені В. Отамановського щорічно проводяться заходи до Міжнародного дня ромів. Бібліотека активно працює у напрямку поповнення, вивчення, збереження й популяризації книжкового фонду щодо ромської національної групи в Україні та світі. Інформація доступна на сайті бібліотеки Вінницької ОУНБ ім. В. Отамановського та група «Вінницьк@ ОУНБ інформує» у соціальній мережі Facebook.

У закладах культури територіальних громад області проведено цикли інформаційних, освітніх, культурно-мистецьких тематичних заходів присвячених роковинам масових розстрілів мирного населення гітлерівцями в урочищі Бабин Яр: «Бабин Яр – подих вічного болю», «Бабин Яр – місце пам'яті та некрополь»; інформаційні години «Бабин Яр. Без права на забуття», «А Бабин Яр мовчить...».

Видання книг, збірок ромською мовою у 2024 році не відбувалось.

п. 23. На Вінниччині створено умови для задоволення культурно-просвітницьких потреб представників ромської національності.

Станом на січень 2025 року в області зареєстровано 5 ромських організацій, на даний час свою статутну діяльність проводять «Центр ромської культури Вінниччини «Баро Дром» - голова Іван Марценкевич та Вінницька міська організація «Рома Поділля» - голова Володимир Григориченко.

Протягом звітнього періоду представники національно-культурних товариств ромської національності залучались до обласних, районних, міських та територіальних культурно-мистецьких та інформаційно-просвітницьких заходів, а саме:

інформаційно-просвітницький захід «Роми в Україні: історія та традиції», присвячений Міжнародному дню ромів (квітень);

обласний фестиваль національних культур «Всі ми діти твої, Україно!» (травень);

мітинг-реквієм присвячений 80-й річниці Міжнародного дня голокосту ромів у м. Літин (серпень);

обласний фестиваль національної кухні «Чим хата багата, тим й рада» (грудень).

У 2024 році продовжував роботу координаційно-дорадчий орган національних спільнот – обласна рада представників національно-культурних товариств при Вінницькій обласній державній адміністрації, в якій беруть активну участь представники громадських організацій ромської національної меншини (спільноти).

Крім того товариства ромської національної меншини (спільноти) мають можливість реалізовувати свою статутну діяльність у Центрі національних культур Вінниччини, який діє за рахунок обласного бюджету передбаченого Програмою підтримки діяльності національно-культурних товариств області, забезпечення міжконфесійної злагоди і духовно-морального розвитку Вінниччини та співпраці із закордонними українцями на період 2021-2024 роки.

З метою реалізації плану заходів Стратегії сприяння реалізації прав і можливостей осіб, які належать до ромської національної меншини, в області затверджено регіональний план заходів на 2024-2025 роки з реалізації Стратегії сприяння реалізації прав і можливостей осіб, які належать до ромської національної меншини, в українському суспільстві на період до 2030 року затверджена наказом начальника обласної військової адміністрації від 23.02.2024 року № 110. Також прийнято «Програму розвитку міжнаціональних та міжконфесійних відносин у Вінницькій області та співпраці із закордонними українцями на 2025-2027 роки», затверджену наказом начальника обласної військової адміністрації від 14.06.2024 року № 400, в якій передбачено часткове фінансування культурно-мистецьких заходів національних меншин (спільнот) та корінних народів України, у тому числі й ромської.